

Till:
Region Blekinge
Valhallavägen 1
371 41 Karlskrona
kansli@regionblekinge.se

Stockholm 28 september 2017

KLYS synpunkter på remissversionen av den regionala kulturplanen för Region Blekinge 2018-2020 (Dnr 17/00016)

KLYS har tagit del av Region Blekinges förslag till kulturplan för perioden 2018-2020 och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande yttrande. Varje avsnitt i detta yttrande avslutas med rubriken "KLYS kommentar och förslag", där vi sammanfattar våra synpunkter och förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 14 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl.a. författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t ex kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har, förutom ett förändrat sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, inneburit en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen.

Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället". Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, att utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och att formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning. Vi har nyligen kartlagt det regionala kulturskaparsamarbetsarbetet i landet och ska under hösten 2017 presentera en samrådsguide med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. KLYS verkar också för att samråden, där yrkesverksamma kulturskapare bidrar som experter, arvoderas. Vi har för ändamålet tagit fram särskilda arvodesrekommendationer i samarbete med våra medlemsorganisationer. Arvodesrekommendationerna ses nu över och nya kommer att presenteras inför 2018.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av yttersta vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare, t.ex. i särskilda referensgrupper och bedömningskommittéer. KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och utveckling får utrymme, hur mångfalden inom kulturen främjas samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Här nedan följer en sammanfattning av KLYS mest centrala bevakningsområden, när det gäller regionala kulturplaner och regional kultur- och konstnärspolitik:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?
- Hur arbetar regionen med att främja mångfald inom kulturen?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar behövs för att professionella kulturskapare inom alla konstområden ska kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättningar till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning? Hur kan man på andra sätt stödja de yrkesverksamma som vill utvecklas och vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklara samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios m m. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och/eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vilka regionöverskridande verksamheter finns och vad har regionen för utvecklingsmål för dessa?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

2 Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

KLYS välkomnar Blekinges regionala kulturplan som ett jämförelsevis mycket ambitiöst och kulturpolitiskt omfattande dokument, där de professionella kulturskaparna får stort utrymme. Planens disposition följer i stort sett normen för regionala kulturplaner och innehållsförteckningen är lättorienterad. Planen ska gälla i tre år; från 1 januari 2018 till 31 december 2020.

KLYS kommentar och förslag:

KLYS uppfattar denna kulturplan som en av de bättre av alla som vi läst. Redovisningen är väldisponerad och lättillgänglig i sak. Kulturlivets olika aktörer och nivåer särskiljs tydligt. Vad som är nuläge, visioner och målbilder framgår klart för läsaren. Möjligen kan somliga redogörelser och föreslagna insatser i planen konkretiseras och fördjupas något.

- Vi saknar skrivningar som anger om planen ska kompletteras med årliga handlingsplaner.
- Planen saknar skrivningar om bl.a. dramatik, foto, design, arkitektur, nycirkus och dataspel (förutom att några av dessa nämns på sidan 61). Flera kulturplaner lyfter dessa områden nuförtiden, även om de inte formellt ingår i samverkansmodellen. Kanske är några av områdena tänkta att ingå i vissa utvecklingsinsatser och kan läggas till i befintliga skrivningar i planens slutversion?

3 Begrepp och definitioner

Vi välkomnar att regionen i sin kulturplan i stort sett genomgående använder begreppet "professionell kulturskapare". Vissa avvikelser förekommer, vilket vi kommenterar nedan. Vi värdesätter också tydligheten med att påpeka när skrivningarna handlar om professionella kulturskapare, och när det gäller amatörer eller ideell kulturverksamhet.

KONSTPOLITIK OCH KONSTNÄRSPOLITIK

På sidorna 6, 13 och 53 hittar vi begreppet "konstpolitik". På sidan 13 handlar skrivningarna om villkoren för kulturskapare, vilket då ska betecknas "konstnärspolitik". På sidorna 6 och 53 uppfattar vi konstpolitikbegreppet som något diffust använt, då begreppet kulturpolitik i sig omfattar även "konstpolitik". Möjligen kan det även på dessa sidor ändras till ordet konstnärspolitik.

KONSTNÄR OCH PROFESSIONELL KULTURSKAPARE

KLYS förespråkar överlag begreppet "professionell kulturskapare" för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och kombinatorer. Vidare förespråkar KLYS, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet konstnär - om och när det används - används för att beteckna verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast i betydelsen bild- och formkonstnär, som nu görs på t.ex. sidan 34.

Likåsa bör begreppet "konst" inte användas så som görs nu i planens bild- och formavsnitt (s.33-34). Det vore på sin plats att i planens skrivningar om bild- och formområdet specificera "konstnär" och "konst" utifrån vilket konstområde det handlar om, och för tydlighetens skull i stället genomgående skriva ut om det handlar om just bild- och formkonst.

Det är för övrigt positivt att regionen inte använder begreppet "fri professionell kulturskapare", vilket många andra regioner fortsätter att använda på ett i våra ögon felaktigt vis, då det implicerar att det skulle finnas "ofria" kulturskapare. Det är något helt annat att tala om *det fria kulturlivet* vid sidan av kulturinstitutioner, och detta anmärker vi inte på.

Vi vill uppmärksamma regionen på att begreppet "professionella yrkesutövare" (s.40) är en tautologi. Antingen bör det stå "professionella författare och översättare" eller enbart "yrkesutövare".

KULTURELL MÅNGFALD

Både begreppet "mångfald" och "interkulturellt förhållningssätt" lyfts i planen (s.15). Det är bra. Men vi saknar, utöver vad som skrivs på sidan 11 i stycket "Stärka den kulturella infrastrukturen", redogörelser för kulturell och konstnärlig mångfald i betydelsen upprätthållandet av en bredd i det konstnärliga utbudet i regionen, och hur goda förutsättningar för alla konstområden (även de mindre publika) ska kunna utvecklas i regionen under planperioden. KLYS hoppas att den färdiga versionen av kulturplanen kompletteras med beskrivningar av hur regionen vill främja kulturell mångfald i praktiken. Jämför Unescos konvention till skydd för kulturell mångfald, som Sverige och EU anslutit sig till, och som också har bäring på den regionala nivån.

KONSTENS EGENVÄRDE OCH KONSTNÄRLIG KVALITET

Vi välkomnar att "konsten och kulturens egenvärde" lyfts i kulturplanen (s.11). Vi skulle för övrigt gärna använda uttrycket "konstens egenvärde". I redogörelsen saknar vi kopplingen till begreppet konstnärlig kvalitet, som vi tycker borde nämnas i kompletterande skrivningar i samma avsnitt.

KLYS kommentar och förslag:

- Sidan 13: Ändra begreppet "konstpolitik" till "konstnärspolitik". Jfr sidan 6.
- Sidorna 33-34: Specificera begreppen konst och konstnär utifrån vilket konstområde det handlar om. Specificera konsekvent i hela dokumentet om det handlar om bild- och formkonst, eller om andra konstområden.
- Komplettera med en utförligare redogörelse för begreppet "kulturell mångfald" och hur regionen arbetar för att främja kulturell mångfald i praktiken. (jfr skrivning på s.11)
- Sidan 11: Komplettera med redogörelser för konstnärlig kvalitet; gärna specifikt i avsnittet om kulturens egenvärde på sidan 11.
- Sidan 40: Korrigera begreppet "professionella yrkesutövare".

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS välkomnar att Region Blekinge tidigare i år inrättat en formaliserad konstområdesövergripande samrådsgrupp med representanter för det professionella kulturlivet i regionen, samt att KLYS representanter inbjudits att delta. Det är väldigt bra att samrådsarbetet lyfts så konkret i kulturplanen (s.51, 56, 58), men det vore önskvärt om samrådsarbetet specificerades ytterligare i planen med redogörelser om antal möten, frekvens, och representationen för konstområdena på mötena. Det vore även bra att nämna att deltagarna erbjuds arvode.

Om regionen på sikt avser att göra förändringar i samrådsprocessen med professionella kulturskapare står KLYS fortsatt till kulturförvaltningens tjänst med stöd, samråd och rådgivning. Vi kommer, som nämns inledningsvis, under hösten 2017 att presentera en samrådsguide som kan fungera som stöd för både kulturskapare och tjänstemän med rekommendationer om hur ett regionalt kulturskaparsamråd bör se ut och vad dess arbete och funktioner bör omfatta. Ett exempel på utveckling av kulturskaparsamrådet är att till ett möte bjuda in representanter för regionens näringsliv för ömsesidig kompetensutveckling, identifiering av kontaktytor och att möjliggöra konkret samverkan.

Samverkan och utvärdering är viktigt. KLYS ser självklart helst att denna form för dialog med de professionella kulturskaparna fortsätter regelbundet under planperioden, inte minst eftersom det ger en möjlighet till fortlöpande utvärdering av kulturplanen. Den nuvarande modellen för kulturplan har nu funnits så länge, att det finns all anledning för både kulturskaparna och deras diskussionsparter inom kulturförvaltning och politik att vara uppmärksamma på att inte låta dialogprocesser fastna i en icke kreativ rutin.

Generellt när det gäller regionala kulturskaparråd vill vi understryka att det är viktigt att samrådet omfattar både kulturskapare från det fria kulturlivet och anställda vid kulturinstitutioner i länet (samrådet kan naturligtvis också omfatta sådana kulturskapare som kombinerar anställningar vid institutioner med egenföretagande). Det är olyckligt om de institutionsanställda kulturskaparnas erfarenheter och synpunkter inte skulle komma fram på grund av obalans i representationen i kulturskapardialogerna, dvs. om vissa kulturskapare i länet får egen direktrepresentation och dialog, medan institutionsanställda, oavsett anställningsform, kanske bara representeras kollektivt via någon person på ledningsnivå. KLYS understryker vikten av att regionen beaktar denna problematik och agerar för att i samråden lyfta *alla* de professionellt verksamma kulturskaparnas röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

För övrigt anser vi att avsnittet "Regionala nätverk" (s.57-58) är mycket föredömligt med en utmärkt översikt över alla kulturpolitiskt relevanta nätverk och samråd i regionen.

KLYS kommentar och förslag:

- Redogör mer specifikt i kulturplanen för det professionella kulturlivets dialogmöten; om antal möten, representation för konstområden på mötena, att deltagarna arvoderas.
- Lyft i samråden *alla* de professionellt verksamma kulturskaparnas röster och perspektiv i länet, oavsett deras anställnings-/verksamhetsform och institutionskoppling.

5 Kulturpolitiska utgångspunkter (s.6-13)

KULTURPOLITISKA MÅL OCH STRATEGIER (s.9) SAMT ORGANISATION (s.10-11)

KLYS välkomnar att kulturen finns med inom samtliga insatsområden i Blekinges regionala utvecklingsstrategi; Blekingestrategin. Vi sympatiserar med hur regionen i sin plan pedagogiskt formulerar sin kulturpolitiska inriktning och så tydligt utgår från de nationella kulturpolitiska målen och Blekingestrategin.

Vi noterar att ordet "nyskapande" beskriver visionen för ett kulturliv "med bredd och kvalitet" i Blekinge år 2020. Detta är inget fel i sig, men vi vill uppmärksamma regionen på risken med att nyskapande per automatik kopplas till kvalitet. Själva begreppet nyskapande kan vara problematiskt i sig, då egentligen allt kulturskapande per definition kan ses som nyskapande.

Det är bra att interregional och kommunal mobilitet i kulturlivet poängteras. Vi värdesätter också regionens konstområdesövergripande perspektiv i strategin, men det vore önskvärt om följande skrivning på sidan 10 omformuleras, då den är något luddigt formulerad och syftningen blir oklar: "Genom att främja samarbete mellan konstater och det professionella kulturlivet kan samverkan öka." Vilket samarbete avses här? Vilken samverkan är det som kan öka? Det professionella kulturlivet verkar ju inom de olika konstarterna.

KLYS välkomnar alla de tre grundläggande insatserna som listas på sidan 11, vilka ska prägla regionens arbete under kommande planperiod för att uppnå de nationella målen och Blekingestrategin. Framförallt är det mycket positivt att regionen här lyfter det professionella kulturlivet samt kvalitet och konstnärlig förnyelse. Vi ser också positivt på att den kulturella infrastrukturen ska stärkas, men finner att tillgänglighetsfrågan samt publik- och arrangörsperspektiv överskuggar konstnärspolitiska perspektiv. Kanske skulle planens skrivelser om kulturskapare och infrastruktur tjäna på att jämkas och konkretiseras lite mer?

UPPFÖLJNING AV KULTURPLANEN (s.65)

Vi värdesätter avsnittet om uppföljning, men saknar här information om det även görs någon avstämning med kulturskaparsamrådet om hur de yrkesverksamma kulturskaparna uppfattar måluppfyllelsena. Vi efterlyser skrivelser i planen som upplyser läsaren om det årligen ska läggas fram konkreta regionala handlingsplaner på förvaltningsnivå. Vi vill understryka att kulturplanen, oavsett revideringar och ev. handlingsplaner, skulle tjäna på att somliga utvecklingsinsatser specificerades något mer än vad som görs nu.

KONSTENS EGENVÄRDE OCH KVALITETSBEGREPPE

Det är i våra ögon mycket positivt att Region Blekinge redan i planens inledning lyfter vikten av att värna konstnärlig frihet och kulturens egenvärde. Det blir emellertid oklart för KLYS hur regionen under planperioden avser att arbeta när det gäller det nationella kulturpolitiska målet om att "främja kvalitet och konstnärlig förnyelse" inom *samtliga* konstområden, och om regionen har någon uttalad syn på, och policy kring konstnärlig kvalitet. Vi välkomnar att kvalitetsbegreppet lyfts på flera ställen i kulturplanen, men det blir väldigt sporadiskt och utan en klar linje i saken. Vi ser gärna att planen förses med en specifik redogörelse för hur regionen ser på begreppet konstnärlig kvalitet, och hur man avser att arbeta under planperioden för att värna om den och upprätthålla en hög nivå på länets kulturliv.

ARMLÄNGDS AVSTÅND (s.11)

Bra att regionen så tydligt lyfter att det regionala kulturarbetet utgår från principen om armlängds avstånd i planen (s.11), och att principen - förutom politiker - även omfattar tjänstemannanivå. Det vore dock önskvärt med en något utförligare redogörelse för hur regionen arbetar på olika områden under planperioden för att upprätthålla principen. Här kan det t.ex. vara på sin plats med skrivelser om särskilda referenspersoner med expertkunskap avses tas in vid behov för vissa bedömningar av projektstöd, eller inte.

KLYS kommentar och förslag:

- Komplettera planen med text som poängterar vikten av konstnärlig kvalitet och utveckling, samt kulturskaparnas roll i kulturlivet. Bra med specifik redogörelse för hur regionen ser på begreppet konstnärlig kvalitet och konstens egenvärde, och hur man avser att arbeta under planperioden för att värna om detta och upprätthålla en hög nivå på länets kulturliv.

- Komplettera med skrivningar om det är så att planen årligen ska kompletteras med konkreta handlingsplaner på förvaltningsnivå.
- Specificera och konkretisera somliga utvecklingsinsatser mer (oavsett eventuella kommande handlingsplaner).
- Önskvärt med något utförligare redogörelse för hur regionen under planperioden arbetar med principen om armlängds avstånd inom olika områden; om särskilda referenspersoner tas in för vissa bedömningar av projektstöd.

6 Kulturskapares villkor och regional konstnärspolitik

När det gäller att i sak lyfta yrkesperspektiven inom konstområdena och de regionala kulturverksamheterna hör detta förslag till kulturplan till de bättre vi läst på länge, även om somligt väcker frågor (se nedan). Region Blekinge visar på en medvetenhet kring de olika nivåerna och aktörerna i kulturlivet och kulturpolitiken, och hur dessa nivåer både skiljer sig åt och samspelar med varandra. Vi värdesätter att planen lyfter de professionella kulturskaparnas villkor i flera olika sammanhang och väger konstnärliga och instrumentella aspekter mot varandra.

KLYS sätter stort värde på att Blekinge bland sina särskilda satsningar för 2018-2020 signalerar tydligt att regionen ser de professionella kulturskaparna som en central del av länets kulturliv och den regionala kulturpolitiken. Det är mycket positivt att man fortsätter det fokusarbete på bild- och formkonstnärerna som påbörjades under förra (nu pågående) planperioden.

KONSTNÄRSPOLITISKA OKLARHETER

Rent konstnärspolitiskt finner vi dock en del oklarheter och brister i planen. Visserligen är det mycket positivt att lyfta de professionella kulturskaparna som kollektiv i ett konstområdesövergripande separat avsnitt, men vi saknar ändå fördjupande redogörelser för regionens konstnärspolitiska insatser när det gäller de yrkesverksamma specifikt i regionen. Som vi redan påpekat skulle planen tjäna på att i ännu högre grad tydliggöra regionens syn på konstens egenvärde, konstnärlig kvalitet och professionellt konstnärligt utvecklingsarbete inom de olika verksamhetsområdena i relation till andra kulturpolitiska aspekter och politikområden, samt till principen om armlängds avstånd.

Insatser för kompetensutveckling för regionens yrkesverksamma kulturskapare kunde utvecklas mer och eventuellt ges ett eget avsnitt (se nedan).

I avsnittet om de professionella kulturskaparna (s.50-51) saknar vi skrivningar som berör vikten av att identifiera, aktivera och inkludera nyanlända kulturskapare i kulturlivet för att på så vis ytterligare höja länets konstnärliga yrkeskompetens.

STÄRKA DET PROFESSIONELLA KULTURLIVET

Det finns en problematik inbyggd i det faktum att den goda viljan att stärka det professionella kulturlivet alltid kommer att innebära diskussioner om gränsdragning. Det behövs möjligen en fortsatt dialog kring detta, eftersom vi upplever att exempelvis författare i Blekinge och i omgivande regioner har olika syn på detta och hur man ska stärka de professionella kulturskaparna. En viktig fråga är naturligtvis hur de som är morgondagens professionella kulturskapare ska kunna komma fram och ta plats.

STÄRKA DEN KULTURELLA INFRASTRUKTUREN (s.11)

Här kan man peka på möjligheten att öka utbytet och att skapa gemensamma evenemang för kulturskapare från olika områden och en förhoppningsvis stor publik som skulle lockas av ett annorlunda utbud.

PROFESSIONELLA KULTURSKAPARES VILLKOR (s.13)

Det är mycket bra att regionen har initierat en dialog kring dessa frågor, genom kulturskaparsamrådet. Vid ett tillfälle mötte samrådet politikerna i regionens kulturnämnd, ett välbesökt och konstruktivt möte. Den typen av dialog med olika aktörer bör fortsätta. Exempelvis kan man tänka sig ett möte med representanter för näringslivet i regionen, för att få tydliga svar på frågor om sponsring och hur företagarna av idag ser på detta.

Precis på samma sätt som regionen har anordnat utbildningar i crowd funding, borde erfarenheter av lyckad sponsring kunna vidarebefordras till en bredare krets professionella kulturskapare.

En annan aspekt som bör lyftas fram i kulturplanen är den betydelse som en tydlig kulturell profil för Blekinge skulle kunna ha för besöksnäringen. Ett slagkraftigt begrepp som en pendang till sloganen “underbara vatten” skulle kunna vara ett sätt att profilera, men det kan finnas andra sätt. Eftersom regionen redan har arkitekturstudenter från hela världen som en återkommande besöksgrupp, kanske möjligheten att på litet område studera olika typer av arkitektur skulle kunna vara en sådan profilskapare. Men det kan finnas andra.

SAMVERKAN MELLAN REGIONERNA I SYD

För en liten region som Blekinge kan det inte nog understrykas hur viktigt det är med ett gott samarbete med närliggande regioner och kulturskaparna där. Region Blekinge kan gärna ta flera initiativ till arenor där utbyte kan ske, gärna också över professionsgränserna. Olika kulturskapare kan ha stor nytta av att möta varandra.

KARTLÄGGNING AV KULTURLIVET

KLYS välkomnar kartläggningen som gjorts på litteraturområdet i Blekinge och Kronoberg, och vi rekommenderar regionen att under planperioden kartlägga även länets övriga professionella kulturliv (som ju är i ständig förändring). Gör en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma inom varje konstart och knutna till de olika kulturinstitutionerna, samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en väl förankrad och utvecklad regional konstnärspolitik, som inger förtroende hos alla inblandade parter. Denna kartläggning bör naturligtvis jämkas med en eventuell kartläggning av regionens kulturella och kreativa näringar, som skulle vara lika viktig för den regionala kulturpolitiken. Vi föreslår att detta läggs till som en utvecklingsinsats i avsnittet om de professionella kulturskaparna (s.51).

KOMPETENSUTVECKLING

Bra att kompetensutveckling för yrkesverksamma lyfts på vissa ställen i planen, men regionens avsikter och insatser framstår som sporadiska för läsaren då det saknas ett samlat avsnitt i ämnet. En samlad beskrivning av arbetet med kompetensutveckling för regionens professionella kulturskapare borde vara ett självklart underavsnitt på sidorna 50-51. Vi hoppas att kulturplanens slutversion kompletteras med detta. När det gäller kompetensutveckling för kulturskapare lämpar sig interregional samverkan särskilt väl, t.ex. inom Regionsamverkan Syd, eftersom underlaget i enbart Blekinge möjligen inte är tillräckligt stort för att ekonomiskt motivera specifika insatser inom respektive konstområde. Denna sakfråga hoppas vi att regionen lyfter bl.a. i kulturskaparrådet.

DIGITALISERING

Det är positivt att digitaliseringen, om än aningen för kortfattat, lyfts specifikt i planen och att ett arbete pågår med en regional digital agenda. Det är också bra att kulturplanen nämner vikten av konstnärlig kompetens på området samt kunskap om avtal och upphovsrätt. Vi saknar dock några utvecklingsinsatser för digitalisering i planen. För övrigt är det förvånande att inte BTH nämns, som anses vara en högskola som ligger långt framme i den digitala utvecklingen. Den omnämns kortfattat i ett annat avsnitt, men möjligheten för ett närmare samarbete i syfte att skapa ett digitalt centrum för teknikutveckling för att öka tillgängligheten borde finnas.

KULTUR OCH HÄLSA

Det är imponerande att regionen ägnar ett avsnitt åt sambandet mellan kultur och hälsa och har anammat den relativt nya forskningen om att kultur bidrar till att människor mår bättre. KLYS välkomnar de olika projekten som presenteras och ser fram emot att få mer information om den ökade samverkan och utfallet på sikt när det gäller arbetstillfällena för kulturskapare inom vården.

EKONOMISKA VILLKOR OCH UPPHOVSRÄTT

När det gäller ekonomiska villkor för professionella kulturskapare är det bra att planen överskådligt lyfter vilka kommuner som följer MU-avtalet för bild- och formkonstnärer. I litteraturavsnittet saknar vi däremot skrivningar om att följa arvodesrekommendationer vid offentligt finansierade arrangemang – det hoppas vi läggs till i slutversionen.

Det bör också tilläggas i kulturplanen att andra kulturskapargrupper omfattas av kollektivavtal och/eller andra avtal och arvodesrekommendationer/minimivåer, som också ska respekteras i det offentligt finansierade regionala kulturlivet, jämför KLYS och våra medlemsorganisationers rekommendationer. I sammanhanget är det värt att upprepa vikten av att regionen värnar om att följa gängse regler för upphovsrätt i all offentligt arrangerad kultur. Det är som sagt positivt att upphovsrätten nämns i avsnittet om digitalisering (s.59).

I avsnittet om professionella kulturskapare lyfts ”rimliga villkor” för konstnärligt skapande (s.51). Det tycker vi bör göras i mer utvecklade resonemang. Där bör finnas en skrivning om att nivån på ersättningen till yrkesverksamma kulturskapare är en viktig del för att möjliggöra för dem att bo kvar i länet och att försörja sig på sitt yrke. Som generella riktlinjer för länets kulturliv bör det påpekas att ersättningar självklart inte ska gå under gällande kollektivavtalsnivåer, även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa.

För KLYS, i ett konstnärspolitiskt perspektiv, framstår det som bakvänt med skrivningen på sidan 51 om att höja konstens och kulturens status och att ”förstå vad en professionell kulturskapare kan bidra med inom flera samhällssektorer”. Vi anser att begreppet ”bidra” skickar helt fel signaler, när det ju här faktiskt handlar om yrkesverksamma proffs. I sammanhanget efterlyser vi en skrivning som beskriver det omvända: att professionellt konstnärligt skapande kostar pengar, liksom allt annat yrkesarbete, och att andra samhällssektorer regelmässigt måste inse och betala för detta.

KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR (s.61)

Vi välkomnar att planen har ett särskilt avsnitt om kulturella och kreativa näringar (KKN), och att det påpekas att många företag i denna sektor hanterar immateriella rättigheter och tillgångar. Det är viktigt att regionen i sin ambition att utveckla KKN inte glömmer den traditionella anställningsformen med efterföljande krav på acceptabla lönenivåer. I avsnittet, och som utvecklingsinsats, kunde regionen gott lyfta ökad samverkan mellan professionella kulturskapare och näringslivet.

Regionen bör i sammanhanget tydligare beskriva balansen mellan instrumentella och konstnärliga aspekter på kulturlivet. Planen borde också innehålla mer information om hur den regionala kulturpolitiken relaterar till andra politikområden och näringar, och till regionens generella utvecklingsarbete kring kulturella och kreativa näringar.

Utvecklingsinsatserna i avsnittet om kultur som näring kunde vara mer konkreta. Nuvarande skrivningar, så som ”skapa förutsättningar för” och ”synliggöra” KKN, är allt för vaga och skulle tjäna på att preciseras mer.

KLYS kommentar och förslag:

- Litteraturavsnittet saknar skrivningar om arvodesrekommendationer.
- Kartlägg länets professionella kulturliv och samordna med ev. KKN-kartläggning. Notera detta som en utvecklingsinsats i avsnittet om de professionella kulturskaparna.
- Lyft kompetensutveckling för professionella kulturskapare i ett eget avsnitt i planen. Här finns behov av interregionala satsningar, gärna inom Regionsamverkan Syd.
- Utveckla skrivningen om rimliga villkor för kulturskapare på sidan 51.
- Saknar utvecklingsinsatser som handlar om digitalisering (s.59).
- Precisera utvecklingsinsatserna om KKN (s.61).

7 Synpunkter gällande de specifika konstområdena

7.1 Scenkonst (dans och teater) (s. 19-21)

KLYS och Teaterförbundet välkomnar den utförliga genomgången av Blekinges alla regionala och interregionala verksamheter på dans- respektive teaterområdet.

Vi värdesätter kulturgarantin Blekingemodellen och följer arbetet med att bredda modellen med fler konstområden, och vilken inverkan detta har på scenkonstområdet i praktiken på sikt.

Generellt vill vi uppmärksamma den problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Det är bra att regionen specifikt lyfter arrangörers viktiga roll och samverkan på olika nivåer i regionen för utvecklingen av kulturlivet i stort och scenkonsten specifikt. Vi vill särskilt understryka att strukturer som bygger på ideellt arbete inte får riskera att permanentas i regionens kulturella infrastruktur, utan att regionens ambitioner för utvecklingen av den regionalt finansierade scenkonsten alltid bör bygga på professionellt arbete med skäliga och avtalsenliga ersättningar.

Vi välkomnar avsikten att under planperioden stärka de professionella scenkonstnärernas möjligheter att verka i Blekinge. Residensarbete och olika konstområdets regionala samverkan ser vi positivt på. Vi ser gärna att ramarna för detta beskrivs närmare i kulturplanens scenkonstavschnitt. Likaså efterlyser vi i planen en utförligare redogörelse för hur regionen avser att hantera kompetensutvecklingsfrågorna för professionellt verkamma inom scenkonsten.

Vi saknar skrivningar i planen som nämner dramatikeryrket och om regionen avser att göra satsningar som omfattar nyskriven dramatik. KLYS vill i sammanhanget påpeka möjligheter till samverkan mellan lokala författare och regionteatern.

KLYS kommentar och förslag:

- Konkretisera om möjligt ännu mer utvecklingsarbetet för de professionella scenkonstnärerna.
- Konkretisera regionens arbete med kompetensutveckling inom scenkonsten.
- Ideellt arrangörsarbete får inte riskera att permanentas i regionens kulturella infrastruktur.
- Vi efterlyser skrivningar om regionens ev. arbete med ny dramatik.

7.2 Musik (s. 22-23)

När det gäller musikområdet uppfattar vi kulturplanen som offensiv och att den uppfyller många fackliga önskemål för musikerna. Mycket bra att vikten av professionella musiker och deras villkor betonas, bl.a. vilken betydelse detta har för kvaliteten i utbudet och som inspiration för barn och unga. Bra att regionen också ser till värdet att alla i länet ska kunna få ta del av ett kulturutbud.

Positivt att regionen understryker betydelsen av Marinens Musikkår. Detta erkännande av en lokal musikinstitution är en förebild för andra regioner.

Det är glädjande att kulturplanen både i sitt övergripande arbete (s.11) och som särskild utvecklingsinsats på musikområdet lyfter att man ska främja den kulturella infrastrukturen för att underlätta för producenter och arrangörer. Vi ser dock att skrivningarna om detta i musikavschnittet uteslutande lyfter unga musikers/arrangörers förutsättningar, och inte poängterar några arrangörsinsatser som gäller alla professionella musiker oavsett ålder. En förnygring inom arrangörsområdet kan vara bra i vissa avseenden, men ska absolut inte vara ett självändamål.

Vi vill uppmärksamma regionen på att insatser ofta blir verkningslösa om inte dessa möts av ökade ekonomiska resurser. Om ökade ekonomiska bidrag tillförs arrangörsföreningar från regional nivå kan det innebära viktiga incitament till motsvarande resursökning från kommunal nivå. Ökade ekonomiska resurser i arrangörsledet kommer också att ha positiv effekt för frilansande musiker. Aktiva och resursstarka arrangörsföreningar är en förutsättning för ett rikt regionalt utbud av musik. Det kommer både länets publik och det fria musiklivet till godo. Liksom vi påpekade ovan på scenkonstområdet vill vi understryka att arrangörsstrukturer som bygger på ideellt arbete inte får riskera att permanentas i regionens kulturella infrastruktur. Utvecklingen av regionala musiksatsningar, -samarbeten och nya strukturer bör så hög grad som möjligt bygga på professionellt arbete med skäliga och avtalsenliga ersättningar.

Bra att mångfalds- och jämställdhetsperspektiv lyfts, men vi saknar ett något mer utvecklat resonemang kring hur regionen avser att värna om dessa perspektiv på musikområdet i praktiken.

Vi ser också mycket positivt på att regionen aviserar kompetensutvecklingsinsatser för både musikkapare, arrangörer och offentliga aktörer. Men det vore önskvärt med en konkretisering här.

Vi saknar också en mer konkretiserad förklaring till vad regionen menar i praktiken med denna skrivning: "Det är också viktigt att kunna erbjuda musiker möjligheter att skapa nätverk genom den regionala strukturen." Vi undrar: Vad avses rent konkret?

KLYS kommentar och förslag:

- Saknar alla åldersgrupper i insatser för stärkt arrangörskap. Nu enbart fokus på unga.
- Ideellt arrangörsarbete får inte riskera att permanentas i regionens kulturella infrastruktur.
- Konkretisera vad som avses med mångfalds- och jämställdhetsperspektiv på musikområdet.
- Konkretisera arbetet med kompetensutvecklingsinsatser och regionala nätverksmöjligheter.

7.3 Litteratur, berättande och läsfrämjande (s. 38-41)

KLYS och Författarförbundet välkomnar Region Blekinges uttalade ambitioner att fortsätta utveckla litteraturen som konstform, stärka den regionala litterära infrastrukturen, förbättra villkoren för författare att verka i länet och öppna för fristadsförfattare både regionalt och kommunalt. Det är positivt att regionen har medverkat till en kartläggning av litteraturområdet. Vi vill påpeka att litteraturområdet omfattar både författare, litterära översättare och poeter, och att detta bör nämnas i litteraturavsnittet i kulturplanen.

Att få betalt

"Att få betalt för framträdanden" borde vara en självklarhet för yrkesverksamma på litteraturområdet – denna skrivning förekommer två gånger på samma sida, men vi saknar en mer konkret formulering i avsnittet om vikten av att offentligt finansierade arrangemang i regionen följer branschens arvodesrekommendationer. Regionen bör arbeta aktivt för att alla sorters litterära uppdragsgivare i regionen ska betala avtalsenligt, och gärna poängtera detta i kulturplanen.

Jämställdhet

Behovet av att lyfta fram Blekinges kvinnliga författare bör understrykas. Inte bara nutida, utan även tidigare sådana. Det finns exempelvis ett antal tidiga tidningsskribenter som är dåligt kända. Det regionala digitaliseringsprojektet skulle mycket väl kunna kopplas ihop med detta.

Mångfald

När det gäller litteraturen och författandet, finns anledning att lyfta fram språk och översättande som viktiga redskap för att upprätta och bevara mångfald. Bl.a. kan regionen lyfta in nyanlända professionella författare och översättare i offentligt arrangerade projekt av olika slag.

Samverkan litteratur och scenkonst

Scenkonsten (och även andra kulturyttringar) kan må bra av inspiration utanför sitt område. Utan att lägga sig i repertoaren bör det understrykas att samverkan mellan lokala författare och regionteatern på intet sätt har nått taket. Det är en bra chans för teatern att förbättra sin lokala förankring att ta tillvara den litteratur som produceras lokalt.

Det är också viktigt att stöd och bidrag har en utformning som uppmuntrar beställare, exempelvis teaterföreningarna, att skapa gränsöverskridande arrangemang som kanske innehåller såväl scenkonst som litteratur, musik och andra konstformer.

Man skulle mycket väl kunna tänka sig en utbudsdag för Blekingelitteraturen, på samma sätt som man har för scenkonsten.

Litteratur och musik (s.22)

Precis som i andra avsnitt i planen kan det finnas skäl att i litteraturavsnittet påpeka att den läkande kraft hos musiken som utnyttjas i vård och omsorg även bör kunna finnas i litteraturen. Det vill säga att uppläsningar av exempelvis dikter eller avsnitt ur för publiken välkända böcker också kan ha en mycket positiv effekt.

Digital kultur och kulturarv (s.24)

Författarförbundets representant har inte deltagit i det arbete kring digitalisering och kultur som har genomförts under det senaste året. Litteraturen är emellertid en självklar del i en digital strategi för kulturen. Dels handlar det om att göra den samtida kulturen tillgänglig för en stor krets, dels finns ett behov av digitalisering av äldre Blekingelitteratur. Det senare är en viktig del av kulturarvet och en digitalisering, gärna i samarbete med Projekt Runeberg, av material vars upphovsrätt sedan länge är utgången skulle ge ytterligare möjlighet att hävda det blekingska kulturarvet.

En annan aspekt på detta är Blekingearkivets roll för att bevara det blekingska litterära kulturarvet. Här bör finnas möjlighet att arkivera de anteckningar, bildmaterial mm som har använts för att producera litteratur i Blekinge. Nyligen avled Paul Paulsson i Karlshamn, ett typiskt exempel på en författare som antagligen hade samlat mycket material för att skriva så initierat som han gjorde om sjömanslivet.

Biblioteken

För Författarförbundet är det viktigt att bibliotekens roll som förmedlare av kontakt mellan allmänheten och författarna fortsätter och helst stärks ännu mer. Behovet av arenor för författarna kan inte nog understrykas. Det är också mycket viktigt med läsfrämjande åtgärder, men de bör gälla alla åldrar. En läsande förälder påverkar barnen till att bli mera intresserade av litteraturen. Det finns alltså all anledning att se positivt på initiativ inom läsfrämjande som riktar sig till vuxna, såväl infödda svenskar som nya svenskar.

Fel om Bok och hav (s.39)

Observera: beteckningen "bokmessa" för litteraturfestivalen Bok och hav är felaktig.

Folkbildningen (s.48)

Blekinge bildningsförbunds möjligheter att förbättra folkbildningen i Blekinge är på intet sätt uttömda. Kulturplanen pekar på flera viktiga områden där bildningsförbundet och övriga aktörer på området kan göra mer. Glöm då inte bort den resurs som regionens författare är – inte minst när det gäller läsfrämjande insatser. Det bör finnas med i vad regionen vill på sidan 49.

De yrkesverksammas kompetens inom litteraturen

Vi hoppas att den regionala kulturförvaltningen löpande tar intryck av regionens yrkesverksamma författares och översättares synpunkter och använder deras specialistkompetens på området i utformningen av strategier och insatser för litteraturen och läsfrämjandet i Blekinge under kommande planperiod. Bland annat i dialogarbetet med den formaliserade samrådsgruppen för professionella kulturskapare.

Vi vill för övrigt betona vikten av att insatserna för litteraturen sprids och fördelas geografiskt i länet.

KLYS kommentar och förslag:

- Nämn i avsnittet att översättare och poeter, vid sidan av författare, hör till de professionellt verksamma inom litteraturområdet.
- Komplettera med och konkretisera skrivningar om arvodesrekommendationer i avsnittet.
- Felaktigt om Bok och hav på sidan 39.
- Lyft möjligheter till samverkan mellan litteratur och andra konstområden.
- Lyft in litteraturen i digitaliseringssatser.

7.4 Bild och form (s. 33-34)

Bild- och formkonstnärer är en av de konstnärliga yrkesgrupper som har absolut lägst inkomster. Medianinkomsten för bild- och formkonstnärerna i Blekinge är 14 064 kronor, trots att många konstnärer har långa akademiska utbildningar. Siffran kan jämföras med den genomsnittliga månadsinkomsten i länet som enligt SCB var 23 551 kronor (2014).¹ Fler än fem av tio yrkesverksamma bild- och formkonstnärer i Blekinge uppger att de måste brödjobba med annat än den konstnärliga verksamheten för att kunna försörja sig.²

Mot denna bakgrund, och att Blekinge tidigare lagt minimalt med resurser på bild- och formkonsten, är regionens särskilda satsning på området glädjande. Regionen har gjort en god bedömning av vilken typ av åtgärder som behövs för att stärka den regionala infrastrukturen för bild- och formområdet. Det är positivt att regionen strävar efter att tillämpa MU-avtalet och enprocentsregeln och att ett regionalt resurscentrum är under utveckling.

KLYS kommentar och förslag:

Vi föreslår att Region Blekinge i kulturplanen skriver in att den ska:

- Utarbeta en bild- och formkonststrategi/handlingsplan med konkreta förslag på hur bild- och formkonstnärers arbetsvillkor ska förbättras, i dialog med länets bild- och formkonstnärer och dess organisationer.
- Verka för att bild- och formkonstkonstnärer ska erhålla MU-avtalets utställnings- och medverkansersättning, inklusive ersättning för sin arbetstid, när de ställer ut i regionen. Här behövs samverkan och en plan för att MU-avtalet ska implementeras på regional såväl som kommunal nivå.
- Budgetera för en MU-avtalspott till vilken mindre arrangörer i regionen kan söka medfinansiering för att bild- och formkonstnärerna ska få MU-avtalsenliga ersättningar inklusive ersättning för konstnärernas arbetstid. Regionen bör erbjuda sina och kommunernas kulturpolitiker, tjänstemän, utställningsarrangörer och intresserade konstnärer en workshop om MU-avtalet, åtminstone vartannat år. Regionen bör även årligen redovisa hur MU-avtalet har implementerats.
- Utarbeta metoder/riktlinjer i dialog med regionens kommuner för hur arbetet med enprocentsregeln i stadsplaneringen ska gå till, vilket även kan säkra hög kvalitet genom att den konstnärliga sakkunskapen tas tillvara i hela planerings- och projektcykeln. Region Blekinge säkerställer kompetens och resurser för att kunna vara ett stöd till kommunerna i att utveckla riktlinjer och metoder för implementeringen av enprocentsregeln. Exempelvis genom att enprocentsregeln, som i Göteborg, skrivs in i markanvisningarna delas ansvaret för de konstnärliga gestaltningarna mellan privata och allmännyttiga byggherrar, och invånarna i regionen får en mer jämlik tillgång till offentlig konst. Region Blekinge i dialog med landsting och kommuner årligen redovisar för när och hur enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning har tillämpats i länet och arbetar aktivt med att synliggöra de offentliga konstverken.
- För en könsuppdelad statistik avseende inköp av konst och offentliga uppdrag, fördelning av stipendium och utställningar etc.
- Utveckla kompetens- och resurstöd för att underlätta för kommuner att integrera konsten och kulturen i samhällsplaneringen (exempelvis cultural planning).

1

http://www.konstnarsnamnden.se/Sve/Publikationer/PDF/Knamnden_Rapport_Konstnarernas_Inkomster_Webbversion_2016_12_20.pdf

² http://www.kro.se/sites/default/files/Stora_konstnarsenkaten_maj_2014_Utsikt_fran_ateljeerna.pdf

7.4 Film och rörlig bild (s. 42-43)

KLYS och Oberoende Filmars Förbund ser positivt på satsningarna och framstegen inom digital- och spelutveckling i länet. Vi ser att mycket görs för unga filmare och barn genom film i skolan och skolbio. Det pedagogiska arbetet med filmen som verktyg för att utöva källkritik och samhällsanalys med är särskilt betydelsefullt.

Det är lovande med ett starkt samarbete med Region Skåne som har stark professionell bransch. Men vi saknar tydliga strategier för hur man stöttar professionella filmskapare i länet. Likaså saknar vi i stycket om mångfald förankring i konkreta strategier. Hur omsätts filmpolitikens viktiga roll i att främja mångfald och jämställdhet inom filmskapande? Det bör konkretiseras; tydliga mål bör sättas och utvärderas – och det bör genomsyra såväl skolbio, hur ansökningar bedöms, som vilken film som visas i offentliga sammanhang.

Vi saknar en översyn av hur maktpositioner roterar på filmområdet och uttalade bestämmelser om hur filmkonsulentverksamheten administreras och regleras. Det är oerhört viktigt att bedömarkompetensen hålls färsk och varierad, och att den tidsperiod som konsulenter innehar sitt uppdrag är begränsad. Detta är en viktig förutsättning för ett aktivt och målmedvetet arbete mot större mångfald på filmområdet.

KLYS kommentar och förslag:

- Vi saknar tydliga strategier för hur man stöttar professionella filmskapare i länet.
- Stycket om mångfald saknar förankring i konkreta strategier. Konkretisera filmpolitikens viktiga roll i att främja mångfald och jämställdhet inom filmskapande. Tydliga mål bör sättas och utvärderas.
- Vi saknar en översyn av hur maktpositioner roterar på filmområdet och uttalade bestämmelser om hur filmkonsulentverksamheten regleras.

8 Sammanfattande synpunkter

KLYS ser mycket positivt på Region Blekinges förslag till ny kulturplan för 2018-2020. Vi välkomnar att regionen så tydligt utgår från kulturens egenvärde och prioriterar de professionella kulturskaparna i den kulturella infrastrukturen, inom i stort sett alla konstområden och kulturverksamheter.

Kulturplanen känns lättillgänglig för läsaren med ett överskådligt och pedagogiskt upplägg. Det är tydligt vad regionen vill, även om det i vissa fall vore önskvärt med konkretiseringar av en del utvecklingsinsatser för att undvika allt för övergripande och svävande formuleringar.

Det är positivt att regionen tar fasta på både konstnärliga och näringspolitiska perspektiv. Det finns i planen en bra balans mellan aspektpolitik och kulturpolitik, samt mellan visioner och den regionalpolitiska verklighetens förutsättningar bakom förslagen till insatser.

KLYS värdesätter den givande dialog som vi hittills haft med Region Blekinges kulturförvaltning och ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med tjänstemän och politiker. Vi vill slutligen tacka regionen för att vi getts tillfälle att ta del av remissutgåvan av den kommande kulturplanen och att inkomma med detta yttrande.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk sekreterare

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Läromedelförfattares Förbund, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Svenska Musikerförbundet, Symf, Teaterförbundet för scen och film, Svenska Regissörsföreningen, Oberoende Filmars Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm, +46 (0) 702621938 (reg.pol.sekr.), klys@klys.se, www.klys.se